

**ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«УНІВЕРСИТЕТ МЕНЕДЖМЕНТУ ОСВІТИ»
НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ**

ПРОХОР ІРИНА ПЕТРІВНА

УДК 378.11(477)

**ТЕНДЕНЦІЇ В УПРАВЛІННІ ПРИВАТНОЮ ВИЩОЮ ОСВІТОЮ
УКРАЇНИ В УМОВАХ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ**

13.00.06 – теорія і методика управління освітою

Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата педагогічних наук

Київ – 2015

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана в Інституті вищої освіти Національної академії педагогічних наук України.

Науковий керівник – доктор педагогічних наук, професор,
дійсний член НАПН України
Луговий Володимир Іларіонович,
Національна академія педагогічних наук України
перший віце-президент.

Офіційні опоненти: доктор педагогічних наук, доцент,
Драч Ірина Іванівна,
Державний вищий навчальний заклад «Університет менеджменту освіти» Національної академії педагогічних наук України, професор кафедри управління навчальними закладами та педагогіки вищої школи Інституту менеджменту та психології;

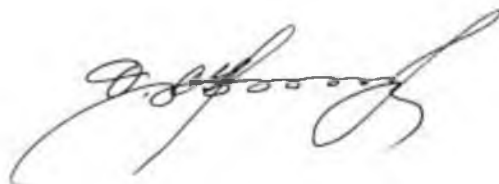
кандидат педагогічних наук, доцент,
Коробович Людмила Петрівна,
Приватний вищий навчальний заклад «Міжнародний економіко-гуманітарний університет імені академіка Степана Дем'янчука», доцент кафедри менеджменту.

Захист відбудеться «26» листопада 2015 р. о 15.00 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 26.455.03 у Державному вищому навчальному закладі «Університет менеджменту освіти» НАПН України за адресою: 04053, м. Київ, вул. Артема (Січових стрільців), 52-А, корпус 3, зал засідань.

Із дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Державного вищого навчального закладу «Університет менеджменту освіти» НАПН України (04053, м. Київ, вул. Артема (Січових стрільців), 52-А).

Автореферат розіслано «26» жовтня 2015 р.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

О. С. Снісаренко

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми дослідження. Європейський поступ сучасної України конкретизовано у положеннях Угоди про асоціацію між Україною та ЄС, Програми діяльності Уряду на 2015–2016 роки та Стратегії сталого розвитку «Україна 2020», де реформа вищої освіти визнана як один із ключових пріоритетів.

Орієнтири для розбудови Європейського простору вищої освіти, до якого належить і вища освіта України, визнані у відповідних деклараціях та комюніке конференцій міністрів, відповідальних за вищу освіту (1999–2015 рр.), та Комюніке Європейської Комісії «Підтримуючи розвиток і професійну діяльність – порядок денний для модернізації систем вищої освіти Європи» (2011) (як відповідь на цілі Стратегії «Європа 2020» (2010) знайшли своє відображення у новому Законі України «Про вищу освіту» (2014) та проекті Стратегії реформування вищої освіти в Україні до 2020 року (2015).

Серед основних викликів сучасного розвитку системи вищої освіти України – удосконалення управління вищою освітою (у тому числі через децентралізацію, дерегуляцію, залучення громадськості та зміни механізмів фінансування); розширення автономії та зростання відповідальності закладів вищої освіти; підвищення якості освітніх послуг, у тому числі через розвиток сектору приватної вищої освіти.

Приватний сектор вищої освіти України станом на початок 2014/2015 навчального року охоплював: 144 заклади вищої освіти (22,7 % від загальної кількості закладів); 154,9 тис. студентів (9,2 % загальної чисельності). Дані засвідчують, що приватні заклади вищої освіти є ваговою та невід’ємною складовою освітньої системи України. Поряд із цим, відносно молодий вік вітчизняного сектору приватної вищої освіти і висока динаміка суспільних змін актуалізують проблему удосконалення управління приватною вищою освітою України в умовах європейської інтеграції.

Приватні заклади вищої освіти впевнено ввійшли в освітнє середовище України, посівши вагоме місце в його структурі, і послідовно роблять важливу суспільну справу, стверджуючи себе як невід’ємну частину системи освіти в Україні. В той же час, складність, багатоаспектність управлінських проблем, що визначають характер практичних змін у розвитку приватної вищої освіти України, потребує запровадження передових освітніх управлінських моделей і технологій, які зумовлюють підвищення ефективності діяльності закладів вищої освіти приватної форми власності.

Здійснений аналіз вітчизняних і зарубіжних наукових праць з теорії управління (Г. Дмитренко, Є. Смірнова та ін.), освітньої політики (В. Андрущенко, В. Захарченка, В. Кременя, С. Ніколаєнка, М. Степка та ін.), управління вищою освітою (Д. Дзвінчука, І. Драч, Г. Єльнікової, С. Калашнікової, В. Ковтунця, Л. Коробович, В. Лугового, В. Пікельної, П. Третякова, О. Шарова та ін.), розвитку приватної вищої освіти (Ф. Альтбаха, В. Астахова, К. Астахової, Н. Варгеса, І. Добрянського, О. Друганової, Б. Корольова, Д. Левай, А. Осіпіана,

М. Очкасової, В. Постолатія, О. Сидоренка, І. Тимошенка, Д. Тулей, Т. Фінікова, Н. Шаронової), управління приватними закладами вищої освіти (В. Білого, С. Жарої, В. Огаренка, Є. Утіна, В. Ширяєва) засвідчив актуальність проблеми управління та розвитку вищої освіти. Поряд із цим, завдання наукового обґрунтування тенденцій в управлінні приватною вищою освітою України в умовах європейської інтеграції залишається не вирішеним.

Аналіз наукових джерел та нормативних документів, що регламентують освітню діяльність у сфері приватної вищої освіти, процес європейської інтеграції вищої освіти України, досвіду розвитку приватної вищої освіти України дав змогу виявити низку *суперечностей між*:

- необхідністю в удосконаленні діяльності приватної вищої освіти України й недостатністю наукового обґрунтування теоретичних засад управління приватною вищою освітою України з урахуванням європейського досвіду;
- потребою у забезпеченні якості вищої освіти у приватних закладах вищої освіти в умовах посиленої конкуренції на ринку освітніх послуг у системі вищої освіти та відсутністю науково-обґрунтованої стратегії розвитку вищої освіти на принципах рівності форм власності, яка задекларована у Конституції України.

Необхідність розв'язання зазначених суперечностей, актуальність даної проблематики, її практичне значення, недостатнє вивчення та потреба у подальшому науковому розробленні зумовили вибір теми дисертаційного дослідження «**Тенденції в управлінні приватною вищою освітою України в умовах європейської інтеграції**».

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційне дослідження виконано відповідно до плану науково-дослідної роботи відділу політики та врядування у вищій освіті Інституту вищої освіти НАПН України за темою «Автономія та врядування у вищій освіті» (0113U003102).

Тему дисертації затверджено Вченою радою Інституту вищої освіти Національної академії педагогічних наук України (протокол від 30 квітня 2015 р. № 4/10) та узгоджено в бюро Міжвідомчої ради з координації наукових досліджень з педагогічних і психологічних наук в Україні (протокол від 23 червня 2015 р. № 5).

Хронологічні межі дослідження охоплюють кінець ХХ (1991 р.) – початок ХХІ ст. (2014 р.).

Мета і завдання дослідження. *Мета* дослідження полягає у виявленні та науково-теоретичному обґрунтуванні тенденцій в управлінні приватною вищою освітою України та розроблення рекомендацій щодо його модернізації в умовах європейської інтеграції.

Відповідно до сформульованої мети визначено завдання дослідження:

- проаналізувати стан дослідження проблеми управління приватною вищою освітою, з'ясувати рівень її науково-теоретичного узагальнення;
- обґрунтувати теоретичні основи управління приватною вищою освітою України;

- визначити особливості розвитку та управління приватною вищою освітою України кінця XX – початку XXI ст.;

- виявити тенденції в управлінні приватною вищою освітою України в умовах європейської інтеграції;

- розробити практичні рекомендації щодо управління приватною вищою освітою України в умовах європейської інтеграції.

Об'єкт дослідження – розвиток приватної вищої освіти України як специфічного сектору освітньої сфери.

Предмет дослідження – тенденції в управлінні приватною вищою освітою України в умовах європейської інтеграції.

Методи дослідження. Для реалізації мети та виконання поставлених завдань використано такі наукові методи:

- *пошуково-бібліографічний метод* – для з'ясування стану дослідження проблеми, обрання перспективних напрямів дослідження;

- *аналіз, синтез, узагальнення* – дозволили обґрунтувати теоретичні основи управління приватною вищою освітою та визначити поняттєво-категоріальний апарат;

- *конструктивно-генетичний метод* – уможливив встановлення науково-обґрунтованої періодизації розвитку приватної вищої освіти України;

- *статистичний метод* – застосовано для ідентифікації особливостей розвитку приватної вищої освіти;

- *системний аналіз* – для виявлення принципів і тенденцій в управлінні приватною вищою освітою в умовах європейської інтеграції;

- *порівняльно-аналітичний метод* – використано для виокремлення тенденцій в управлінні приватною вищою освітою України та визначення їх відповідності європейським вимірам;

- *метод наукового прогнозування* – дозволив сформулювати висновки та обґрунтувати практичні рекомендації щодо управління приватною вищою освітою України в умовах європейської інтеграції.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у тому, що в дисертації *вперше*:

- виявлено тенденції в управлінні приватною вищою освітою України в умовах європейської інтеграції (модифікація управління приватною вищою освітою через диверсифікацію інституціональних структур; трансформація моделі фінансування приватної вищої освіти на основі приватно-державного партнерства; актуалізація управління якістю через розвиток внутрішніх інституційних структур забезпечення якості вищої освіти у приватних закладах вищої освіти);

- обґрунтовано систему принципів управління приватною вищою освітою України в умовах європейської інтеграції (адаптивності; диверсифікації; пропорційності та збалансованості; прозорості);

удосконалено:

- зміст понять – «управління приватною вищою освітою» – щодо цілеспрямованої взаємодії суб'єктів управління в особі держави, органів

громадського самоврядування, засновників та керівників приватних закладів вищої освіти; «тенденції в управлінні приватною вищою освітою» – щодо зумовленості напрямів та форм закономірностей розвитку моделей управління приватною вищою освітою впливом зовнішніх та внутрішніх факторів; «приватний заклад вищої освіти» – в частині створення за організаційно-правовою формою приватна організація (установа, заклад), або товариство з обмеженою відповідальністю, або приватне акціонерне товариство; «приватна вища освіта» – в аспекті системи приватних закладів вищої освіти, де особи здобувають формальну (неформальну) академічну або професійну освіту;

– систематизацію соціально-економічних (швидка зміна кон'юнктури ринку праці, його нерівномірна насиченість, посилення автономії закладів вищої освіти та тенденцій до прагматичної активізації у своїй діяльності ринкових підходів) та організаційно-педагогічних (реалізація приватними закладами вищої освіти концепції безперервної освіти та освітньої активності протягом усього життя людини, диверсифікація і регіоналізація форм та способів отримання освіти) передумов становлення й розвитку закладів приватної форми власності в Україні кінця ХХ – початку ХХІ ст.;

– сутність тенденцій розвитку приватної вищої освіти України (посилення процесів приватизації у вищій освіті; урізноманітнення організаційно-правових форм діяльності приватних закладів вищої освіти; інтеграції приватних закладів вищої освіти через процеси злиття та поглинання; диверсифікації джерел фінансування, у тому числі участь держави у фінансуванні приватної вищої освіти; запровадження системи зовнішнього та внутрішнього забезпечення якості вищої освіти), що обумовили зміни в управлінні;

подальшого розвитку набули:

– особливості розвитку та управління приватною вищою освітою України відповідно до розробленої періодизації розвитку приватних закладів вищої освіти в Україні кінця ХХ – початку ХХІ ст.;

– перспективи використання в управлінській діяльності приватних закладів вищої освіти інструментів стратегічного планування, зокрема стратегій інституційного розвитку (диференціації; вертикальної, горизонтальної та прогресивної інтеграції).

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що:

– результати дослідження щодо розвитку приватної вищої освіти були використані при підготовці проекту концепції створення першого в Україні Міжнародного освітнього консорціуму «Перший міжнародний корпоративний університет»;

– розроблено змістовні модулі «Приватна вища школа в системі сучасної освіти України», «Управління приватною вищою освітою України» навчальних та робочих програм курсу «Педагогіка вищої школи».

Результати дисертаційного дослідження впроваджено в управлінську та науково-методичну діяльність Приватного акціонерного товариства «Вищий навчальний заклад «Київська гуманітарна академія» (довідка про впровадження

від 10 липня 2015 р. № 443), Приватного вищого навчального закладу «Харківський інститут екології та соціального захисту» (довідка про впровадження від 30 липня 2015 р. № 364), Приватного вищого навчального закладу «Краматорський економіко-гуманітарний інститут» (довідка про впровадження від 31 липня 2015 р. № 311), Інституту вищої освіти НАПН України (довідка про впровадження від 17 серпня 2015 р. № 304).

Особистий внесок здобувача. Усі представлені в дисертації наукові положення, висновки й рекомендації сформульовані особисто автором і є її науковим доробком. У публікації [12] автору належить опис діяльності Агенції із забезпечення якості вищої освіти (The Quality Assurance Agency for Higher Education, QAA), аналіз Британського кодексу якості вищої освіти (The UK Quality Code for Higher Education (Quality Code)), аналітичний огляд процесу запровадження зовнішньої оцінки якості через процедуру інституційного аудиту та особливостей його проведення у приватних закладах вищої освіти Сполученого Королівства.

Апробація результатів дисертації. Основні результати дослідження обговорено на засіданнях: ректорату та вченої ради Приватного акціонерного товариства «Вищий навчальний заклад «Київська гуманітарна академія», вченої ради і кафедри педагогіки та управління освітою Приватного вищого навчального закладу «Краматорський економіко-гуманітарний інститут»; відділу політики та врядування у вищій освіті Інституту вищої освіти НАПН України; нарадах керівників вищих навчальних закладів приватної форми власності в Асоціації навчальних закладів України.

Основні положення й висновки дисертаційної роботи викладено в доповідях на науково-практичних конференціях різного рівня:

– *міжнародних*: III Міжнародній науково-практичній конференції «Управління процесом кадрового забезпечення інноваційного розвитку вищих навчальних закладів України» (м. Київ, 2009), IV Міжнародній науково-практичній конференції «Управління процесом кадрового забезпечення інноваційного розвитку вищих навчальних закладів України» (м. Київ, 2010), I Міжнародній науково-практичній конференції «Perspertywy rozwoju nauki we współczesnym świecie» (м. Краків, 2012), VI Міжнародній науково-практичній конференції «Управління процесом кадрового забезпечення інноваційного розвитку вищих навчальних закладів України» (м. Київ – Буча, 2012), VI Міжнародній науково-практичній конференції «Педагогіка вищої школи: методологія, теорія, технології» (м. Київ, 2012), I Міжнародній науково-практичній конференції «Perspertywy rozwoju badan naukowych w 21 wieku» (м. Щецин, 2013), VIII Міжнародній науково-практичній конференції «Педагогіка вищої школи: методологія, теорія, технології» (м. Київ, 2012), III Міжнародній науково-практичній конференції «Європейська інтеграція вищої освіти України в контексті Болонського процесу» (Київ, 2014); I Міжнародній конференції «Реформа вищої освіти в Україні: критичні питання у сфері законодавчих та інституційних трансформацій» (Київ, 2015);

– *всеукраїнській*: «Морозівські педагогічні читання» (м. Київ, 2011);

– *звітних*: ПрАТ «Вищий навчальний заклад «Київська гуманітарна академія»: «Актуальні проблеми сучасної лінгвістики та педагогіки вищої школи» (Київ, 2014, 2015), Інституту вищої освіти НАПН України: (Київ, 2014, 2015).

Публікації. Основні результати дисертаційного дослідження висвітлені в 12 одноосібних наукових публікаціях та 1 публікації у співавторстві, серед яких: 6 статей – у наукових фахових виданнях України; 1 стаття – у зарубіжному науковому виданні, 3 публікації у збірниках матеріалів конференцій, у тому числі – 2 публікації в зарубіжних виданнях, 1 стаття у збірнику наукових праць України; 2 публікації в інформаційно-аналітичному огляді.

Структура та обсяг дисертації. Структура дисертації зумовлена логікою і завданнями дослідження, складається зі вступу, трьох розділів, висновків до розділів, списку використаних джерел (712 найменувань, з них 186 іноземними мовами), 7 додатків. Повний обсяг роботи – 319 сторінок, обсяг основного тексту – 198 сторінок. Робота містить 8 таблиць і 4 рисунки.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовано актуальність теми дослідження, визначено його хронологічні межі, мету, завдання, об'єкт, предмет і методи, розкрито зв'язок роботи з науковими планами та темами, висвітлено наукову новизну та практичне значення отриманих результатів, подано відомості щодо їх публікації та структури дослідження.

У **першому розділі** – *«Теоретичні основи управління приватною вищою освітою»* – наведено результати теоретичного аналізу вітчизняних і зарубіжних наукових праць з проблеми управління приватною вищою освітою, у процесі якого виокремлено основні напрями, що потребують дослідження, визначено сутність та структуру понять «управління приватною вищою освітою», «тенденції в управлінні приватною вищою освітою», «приватний заклад вищої освіти», «приватна вища освіта», обґрунтування принципів управління приватною вищою освітою України в умовах європейської інтеграції.

З'ясовано, що історіографія управління приватною вищою школою України як педагогічної проблеми представлена численними документальними свідченнями, нормативними положеннями, статистичними даними, науковими працями та ін. Усі джерела поділено на групи за принципом походження та функціональним призначенням.

Здійснений аналіз сучасних вітчизняних наукових праць, присвячених управлінню приватної вищої освіти, засвідчує їх приналежність до таких контекстних секторів, як: *історія управління галуззю* (В. Майборода); *питання загальної теорії управління* (Д. Дзвінчук, І. Драч, Г. Єльнікова, В. Луговий, В. Маслов, Т. Сорочан та ін.); *правове регулювання діяльності приватної вищої освіти* (В. Астахов, В. Борисова, Т. Гончарова); *становлення та розвиток приватної вищої школи* (К. Астахова, В. Астахова, Є. Галицька, І. Добрянський, О. Друганова, С. Захарій, В. Огаренко, В. Постолатій, І. Тимошенко,

Т. Удовицька, Т. Фініков); *інституціоналізація приватної освіти, соціологічний аналіз її розвитку в сучасних умовах* (О. Вихрова, О. Дікова-Фаворська, М. Очкасова); *управління системою приватних закладів вищої освіти* (В. Білий, С. Жарая, Н. Житник, Л. Коробович), *соціально-економічні основи, управління, організації та функціонування приватної освіти* (К. Астахова, Д. Кучеренко, О. Сидоренко, О. Шиян); *підприємницька діяльність в освіті* (О. Романовський); *формування ринку освітніх послуг* (В. Щетінін); *фінансування вищої освіти* (Л. Білова, В. Ковальов).

Пошук шляхів оптимізації управління приватної вищої освіти спричинив потребу у вивченні й використанні відповідного досвіду європейських країн. Окрему увагу приділено дослідженням питань розвитку приватного сектору вищої освіти, формування політики держави щодо приватних закладів освіти, пошук нових джерел фінансування, тенденцій в управлінні приватною вищою освітою у працях С. Бйярсона, Н. Варгеса, Т. Естерманна, М. Квіск, Д. Левай, М.–Дж. Лематра, І. Прюво, К.–Дж. Філдена, М. Ченга.

У дослідженні зроблено спеціальний наголос на осмисленні змісту ключових понять («управління приватною вищою освітою», «тенденції управління приватною вищою освітою», «приватний заклад вищої освіти», «приватна вища освіта»), що характеризують систему приватної вищої освіти, відповідно до офіційних дефініцій з текстів нормативно-правових актів українського та зарубіжного освітнього законодавства з метою розкриття історії розвитку зазначеного терміну, охоплення основних визначень різних видів та особливостей їх трактування у працях вітчизняних та закордонних науковців. Встановлено, що труднощі щодо чіткого розмежування між державним і приватним навчальним закладом пов'язані із встановленням критерію, за яким окреслюють термін «приватний навчальний заклад». У зарубіжній літературі використовують фінансовий, управлінський, функціональний критерії, а за характером діяльності – прибутковий і неприбутковий). У вітчизняній практиці критерієм є форма власності, що визначається залежно від засновника закладу вищої освіти.

Узагальнені результати аналізу підходів до визначення принципів в управлінні приватною вищою освітою України дало змогу з'ясувати, що дослідниками не було використано чітких критеріїв при їх визначенні. Принципи іноді суперечили один одному, могли бути застосовані і до управління державною вищою школою, або взагалі не містили управлінського аспекту. В дослідженні обґрунтовано систему принципів управління приватною вищою освітою України в умовах європейської інтеграції, до якої віднесено принципи адаптивності диверсифікації, пропорційності і збалансованості, прозорості.

У висновках до розділу визначено пріоритетні напрями, що потребують дослідження; уточнено ключові терміни «управління приватною вищою освітою», «тенденції в управлінні приватною вищою освітою», «приватний заклад вищої освіти», «приватна вища освіта». Доведено, що термін «приватний заклад вищої освіти» можливо використовувати паралельно з терміном «приватний вищий навчальний заклад» під час здійснення порівняльного аналізу національної та міжнародної систем освіти.

У другому розділі – «*Передумови, етапи та особливості розвитку приватної вищої освіти України (кінець ХХ – початок ХХІ ст.)*» – наведено загальну методiku та методологічні основи дослідження; обґрунтовано основні етапи дослідження; визначено соціально-економічні, організаційно-педагогічні передумови становлення, основні етапи та особливості розвитку приватної вищої освіти України (кінець ХХ – початок ХХІ ст.).

З метою забезпечення системності проведення педагогічного дослідження та встановлення алгоритму дій розроблено загальну методiku дослідження в єдності чотирьох головних етапів:

Перший етап (2011–2012 рр.) – аналітико-ознайомлювальний, який передбачав аналіз теоретико-педагогічних джерел, нормативно-правової бази системи вищої освіти; збирання матеріалу, його систематизацію і класифікацію; вивчення та відбір документальної інформації; складання списку використаних джерел; визначення завдання, об'єкта, предмета і завдань дослідження; підготовку статей, тез доповідей і виступів на наукових конференціях.

Другий етап (2012–2013 рр.) – діагностично-пошуковий, в рамках якого розроблялася методологія дослідження. На основі зібраного на попередньому етапі матеріалу вибрано напрями дослідження; виокремлено та сформульовано суперечності; визначено провідну гіпотезу дослідження; конкретизовано завдання та методики дослідження; написано вступ до дисертації.

Сформульовано *гіпотезу дослідження*, яка базується на припущенні, що обґрунтовані теоретичні основи управління приватною вищою освітою є підґрунтям конкретної методології всього дисертаційного дослідження, а їх практична реалізація дасть можливість виокремити і обґрунтувати тенденції в управлінні приватною вищою освітою України в умовах європейської інтеграції, розробити відповідні методичні рекомендації щодо удосконалення управління та визначити прогнози щодо його розвитку. Аналіз проблем, різних концептуальних підходів до визначення ключових понять і принципів, практичного стану управління приватною вищою освітою уможливить розроблення теоретичних основ управління приватною вищою освітою. Наявність визначеної теоретичної основи, виокремлені тенденції розвитку приватної вищої освіти країн Європейського Союзу та України, водночас, дадуть змогу науково обґрунтувати тенденції в управлінні приватною вищою освітою України в умовах європейської інтеграції. Втілення результатів дослідження у практичну управлінську діяльність буде сприяти підвищенню ефективності управління системою приватної вищої освіти України, підвищенню якості освітніх послуг та створенню механізмів інтеграції приватних закладів вищої освіти.

Третій етап (2013–2014 рр.) – концептуально-узагальнюючий, який включав: обґрунтування принципів управління приватною вищою освітою України – перший розділ дисертації; обґрунтування загальної методики дисертаційного дослідження – другий розділ дисертації; розкриття соціально-економічних та організаційно-педагогічних передумов, основних етапів розвитку та особливостей управління приватної вищої освіти України (кінець ХХ – початок ХХІ ст.) – другий розділ дисертації; виявлення спільних та відмінних рис у досвіді

вітчизняної та іноземної практики діяльності та управління приватною вищою освітою України; визначення тенденцій розвитку приватної вищої освіти України та їх відповідність європейським традиціям; обґрунтування тенденцій в управлінні приватною вищою освітою України в умовах європейської інтеграції та розроблення рекомендацій – третій розділ дисертації.

Четвертий етап (2014–2015 рр.) – контрольньо-впроваджувальний, на якому проаналізовано, систематизовано і узагальнено отримані результати, що апробувалися на вітчизняних, міжнародних науково-практичних конференціях та в публікаціях у фахових виданнях за матеріалами дослідження, збірниках матеріалів конференцій та у зарубіжних виданнях.

Дослідження проблем управління приватною вищою освітою проводилося в такому проблемному контексті: виявлення основних передумов, що спричинили формування системи приватної вищої освіти (системно-історичний аспект); аналіз внутрішньої структури і складу системи (системно-структурний аспект); розкриття взаємовідносин між державною та приватною вищою школою (системно-комунікаційний аспект); обґрунтування теоретичних основ управління приватною вищою освітою (системно-управлінський аспект), виокремлення та обґрунтування тенденцій в управлінні приватною вищою освітою України, їх відповідність європейському виміру (системно-прогностичний аспект).

У розділі визначено та обґрунтовано основні організаційно-педагогічні та соціально-економічні передумови становлення приватної вищої школи України (кінець ХХ – початок ХХІ ст.). Виокремлено особливості розвитку та управління приватною вищою освітою України відповідно до чотирьох етапів періодизації розвитку приватної вищої освіти України (кінець ХХ – початок ХХІ ст.), в основу якої було закладено критерій рівня державного регулювання освітньої діяльності приватних закладів вищої освіти, створення та удосконалення нормативно-правової бази вищої школи в сучасній Україні.

З'ясовано, що процес приватизації освітніх послуг є однією з головних світових тенденцій розвитку вищої освіти. Проаналізовано рівні та основні форми приватизації у міжнародній практиці. Визначено основні форми приватизації у сфері вищої освіти України: діяльність приватних закладів вищої освіти; прибуткові напрями економічної діяльності державних навчальних закладів, що регламентовані державою; навчання за кошти фізичних та юридичних осіб у державних навчальних закладах; студентські позики; дохід від альтернативних джерел (наприклад, господарська та підприємницька діяльність навчальних закладів, надання майна в оренду, консалтингові послуги, видавнича справа, відкриття місць громадського харчування), пожертвування благодійних організацій, гранти від держави та іноземних організацій, фінансування приватними особами.

У висновках до розділу визначено загальну методику та методологічні основи дослідження, за допомогою яких окреслено основні його етапи та методи. Розкрито організаційно-педагогічні та соціально-економічні передумови формування приватної вищої освіти. Зазначено особливості розвитку та управління приватною вищою освітою в контексті виокремлених чотирьох етапів.

У третьому розділі – «Управління приватною вищою освітою України в умовах європейської інтеграції: тенденції та рекомендації» – виокремлено тенденції розвитку приватної вищої освіти України, їх відповідність європейським вимірам; обґрунтовано тенденції в управлінні приватною вищою освітою України; розроблено рекомендації щодо удосконалення управління приватною вищою освітою України в умовах європейської інтеграції.

Аналіз наукових джерел, аналітичних звітів та статистичних матеріалів дав змогу з'ясувати характер прояву основних тенденцій розвитку приватної вищої освіти України, які обумовили відповідні зміни в управлінні. Встановлено невідповідність європейському контексту (в країнах Європейського Союзу, що є членами Організації економічного розвитку та співробітництва) тенденції до уповільнення росту приватної вищої освіти, що обумовлено: демографічною кризою; закриттям або злиттям приватних закладів вищої освіти внаслідок зменшення попиту; слабкою участю інститутів громадянського суспільства в управлінні вищою освітою; несформованістю правових, організаційних, фінансових й інших умов та культури для такої участі.

Обґрунтування тенденцій розвитку приватної вищої освіти здійснено через призму аналізу провідного досвіду діяльності приватної вищої школи у країнах Європейського Союзу, зокрема Сполученого Королівства та Польщі.

За результатами наукового аналізу встановлено, що з європейським контекстом узгоджуються наступні тенденції:

- диверсифікації інституційних структур приватної вищої освіти;
- пошуку нових джерел фінансування в умовах зменшення контингенту студентів;
- трансформації монопольного контролю державних органів над якістю вищої освіти та освітньою діяльністю у приватних закладах через підвищення вимог ліцензування та акредитації, до запровадження національної системи зовнішнього та внутрішнього забезпечення якості вищої освіти та освітньої діяльності у закладах вищої освіти, створення незалежного (від державних органів і закладів вищої освіти) Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти.

На основі зазначених тенденцій обґрунтовано основні тенденції в управлінні приватною вищою освітою України в умовах європейської інтеграції:

- модифікація управління приватною вищою освітою через диверсифікацію інституціональних структур;
- трансформація моделі фінансування приватної вищої освіти на основі приватно-державного партнерства;
- актуалізація управління якістю через розвиток внутрішніх інституційних структур забезпечення якості вищої освіти у приватних закладах вищої освіти.

Перспективи диверсифікації інституціональних структур приватної вищої освіти розглянуто відповідно до класифікацій:

- за рівнем розвитку – новаторські інноваційні заклади; ліцензовані та акредитовані заклади які не досягли стабільності; заклади, орієнтовані виключно на отримання прибутку;

– за рівнем втручання держави в управлінські процеси – приватні неприбуткові університети, які користуються державною підтримкою (private non-profit universities with public assistance / government dependent private institutions); приватні неприбуткові університети без державної підтримки (private non-profit universities without public assistance); приватні прибуткові професійні вищі навчальні заклади, що належать приватним особам чи сімейству (private for-profit post-secondary institutions owned by individuals and families); приватні прибуткові університети, що належать корпораціям (corporate institutions); франчайзингові університети (franchising universities);

– за метою здійснення освітньої діяльності: неприбуткові (non-profit) і прибуткові (for-profit) заклади вищої освіти.

Визначено, що в європейських країнах прибутковий приватний сектор інтенсивно розвивається, а неприбутковий приватний сектор поступово витісняється як прибутковим, так і державним секторами вищої освіти у міжнародній практиці.

Трансформацію моделі фінансування приватної вищої освіти на основі приватно-державного партнерства здійснено на основі аналізу розвитку фінансової автономії в країнах Європейського Союзу та України на основі індикаторів: тривалості циклу державного фінансування; типу державного фінансування; можливості зберігати надлишок; розпоряджатися матеріально-технічною базою; встановлювати розмір плати за навчання.

Результати аналізу законів, нормативних актів та інших документальних джерел України та зарубіжних країн, що обґрунтовують зміст та умови функціонування вищої школи показали, що спеціальних актів законодавства, які б визначали прибутковий/неприбутковий статус та засади функціонування приватних закладів вищої освіти в Україні ще не створено. Брак правових механізмів призводить до відсутності контролю і відповідних засобів впливу суспільства і держави на окремі приватні заклади освіти. Обґрунтовано доцільність зміни статусу на «неприбуткову установу» для приватних закладів та доцільність використання українського еквіваленту «неприбутковий» для терміну «non-profit» в освітньому контексті, підкреслюючи факт здійснення приватнимикладами вищої освіти освітньої діяльності без мети отримати прибуток.

Актуалізація управління якістю через розвиток внутрішніх інституційних структур забезпечення якості приватної вищої освіти у приватних закладах вищої освіти здійснюється з метою підвищення прозорості системи вищої освіти в Україні, розроблення та запровадження системи контролю якості, що відповідає вимогам Стандартів і рекомендацій щодо забезпечення якості в Європейському просторі вищої освіти. Цей процес підтримується спеціальним Національним агентством із забезпечення якості вищої освіти. В цьому контексті розроблення внутрішньої системи якості освітньої діяльності та якості вищої освіти повинно здійснюватись на основі принципів загального управління якістю, виконання вимог ДСТУ ISO 9001:2009 «Система управління якістю. Вимоги», Європейських стандартів і рекомендацій щодо забезпечення якості постає справжнім викликом для більшої частини приватних закладів вищої освіти України. Серед завдань

щодо розроблення внутрішніх систем якості визначено: перехід від культури, яка ґрунтується на даних, що подаються в зовнішні державні інституції, до культури, в якій домінує обмін інформацією всередині закладів освіти; поліпшення системи зворотних зв'язків; використання результатів різного роду атестацій не для покарань після виявлення фактів неякісної роботи, а для розроблення рекомендацій щодо поліпшення роботи.

Відповідно до обґрунтованих тенденцій в управлінні приватною вищою освітою України в умовах європейської інтеграції розроблено рекомендації щодо удосконалення інституціональних структур приватних закладів вищої освіти, диверсифікації джерел фінансування та розвитку інституційних структур забезпечення якості вищої освіти. Практичні рекомендації спрямовані на

У висновках до розділу визначено особливості приватних закладів вищої освіти, що дають їм можливість конкурувати у фінансовому плані з державними ЗВО на ринку освітніх послуг; умови для перспективного впровадження внутрішніх інституційних структур забезпечення якості вищої освіти у приватних закладах вищої освіти; перспективи використання в управлінській діяльності приватних закладів вищої освіти інструментів стратегічного планування. Для посилення конкурентоспроможності приватних закладів вищої освіти визначено перспективними використання стратегій диференціації та інтеграції.

ВИСНОВКИ

У дисертації наведено теоретичне узагальнення і вирішення актуального наукового завдання щодо виявлення та науково-теоретичного обґрунтування тенденцій управління приватною вищою освітою України та розроблення рекомендацій щодо удосконалення управління приватною вищою освітою України в умовах європейської інтеграції. Результати проведеного наукового пошуку засвідчили досягнення мети дисертаційного дослідження, виконання поставлених завдань, що вможливило формулювання таких висновків:

1. Встановлено, що проблему управління приватною вищою освітою України вивчали вітчизняні та закордонні вчені, експерти в таких напрямках: історико-педагогічні питання становлення приватної вищої освіти в нових соціально-економічних та політичних умовах; соціологічно-філософські аспекти розвитку в сучасних умовах; періодизація та класифікація цього явища; інституалізація приватної освіти; філософське осмислення інституту приватної освіти; адміністративно-правовий статус та нормативне регулювання діяльності приватних закладів вищої освіти; управління приватними закладами вищої освіти. Поряд із цим з'ясовано, що глибокого багатогранного дослідження тенденцій в управлінні приватною вищою освітою України в умовах європейської інтеграції досі не проводилося.

2. Обґрунтовано теоретичні основи управління приватною вищою освітою України, до яких віднесено ключові поняття та принципи управління приватною вищою освітою.

Термінологічне поле управління приватною вищою освітою склали наступні поняття:

– «управління приватною вищою освітою» – цілеспрямована взаємодія суб'єктів в особі держави, органів громадського самоврядування, засновників та академічної спільноти приватних закладів вищої освіти, спрямована на підтримку та розвиток приватних закладів вищої освіти. Формування такого партнерства в приватній освіті здійснюється шляхом переходу від суб'єкт-об'єктної до суб'єкт-суб'єктної моделі управління, що в результаті трансформується у співуправління;

– «тенденції в управлінні приватною вищою освітою» – напрями та форми прояву закономірностей розвитку моделей управління приватною вищою освітою, що зумовлюються впливом як зовнішніх (державна, ринок праці та суспільство), так і внутрішніх факторів (система приватної вищої освіти);

– «приватна вища освіта» – система приватних закладів вищої освіти, де особи здобувають формальну (неформальну) вищу освіту, у відповідній галузі знань за певною кваліфікацією на рівнях вищої освіти, що відповідає 5–8-м освітнім рівням за Міжнародної стандартної класифікації освіти (International Standard Classification of Education, ISCED), 5–8-м рівням Європейської рамки кваліфікацій для навчання впродовж життя (European Qualifications Framework for Lifelong Learning, EQF-LLL), 1–3-му кваліфікаційним рівням Рамки кваліфікацій Європейського простору вищої освіти, 5–9-му кваліфікаційним рівням Національної рамки кваліфікацій;

– «приватний заклад вищої освіти» – окремий вид суб'єкта господарювання, який має право на провадження освітньої діяльності відповідно до отриманої ліцензії; створений за організаційно-правовою формою приватна організація (установа, заклад), або товариство з обмеженою відповідальністю, або приватне акціонерне товариство; діє на певних рівнях вищої освіти; проводить наукову, науково-дослідну, інноваційну, методичну діяльність, забезпечує організацію освітнього процесу і здобуття особами вищої освіти, післядипломної освіти та задоволення інших освітніх потреб з урахуванням їхніх покликань, інтересів і здібностей.

До принципів управління приватною вищою освітою України в умовах європейської інтеграції віднесено:

– принцип адаптивності – передбачає реалізацію можливості адаптації інституційних структур приватної вищої освіти до умов соціально-економічного розвитку і законодавчих обмежень щодо рівності форм власності;

– принцип диверсифікації – полягає у залученні різноманітних джерел фінансування при відсутності або обмеженні державного фінансування приватної вищої освіти шляхом запровадження нових освітніх послуг, розвитку нових сфер і напрямів діяльності, не пов'язаних з основною освітньою діяльністю;

– принцип пропорційності та збалансованості – передбачає досягнення приватними закладами вищої освіти рівноваги та узгодженості між організаційною, кадровою, фінансовою та академічною автономіями та відповідальністю за якість наданих освітніх послуг;

– принцип прозорості – полягає у відкритості, зрозумілості та доступності для громадськості процесів управління на організаційному, фінансовому, кадровому, інформаційному рівнях у приватних закладах вищої освіти).

3. Визначено особливості розвитку та управління приватних закладів вищої освіти відповідно до виокремлених 4 етапів:

I етап (1991–1995 рр.): масовість і безконтрольність виникнення приватних закладів вищої освіти; невідповідність державним вимогам низки новостворених приватних закладів освіти; впровадження державної регламентації процесу функціонування приватної вищої школи; боротьба за конкурентоспроможність на ринку освітніх послуг і запровадження інноваційних форм організації освітнього процесу.

II етап (1995–2002 рр.): удосконалення нормативно-правового регулювання освітньої діяльності приватної вищої школи, націлене на впорядкування господарсько-правових відносин її діяльності; підвищення якості освітніх послуг як відповідь на посилений тиск держави через процедури проведення постійних перевірок та ускладнення умов ліцензування та акредитації.

III етап (2002–2014 рр.): пошук нових форм і методів в організації освітнього процесу в приватних закладах вищої освіти; інституціоналізація науково-дослідної роботи; початок унормування мережі приватної вищої школи; нормалізація відносин з державною вищою школою через співпрацю з державними закладами вищої освіти.

IV етап (з 2014 р.): децентралізація в управлінні освітою; запровадження внутрішньої та зовнішньої системи забезпечення якості освіти; розширення академічної та організаційної автономії приватних закладів вищої освіти; пошук нових форм об'єднання закладів освіти з метою посилення конкурентоспроможності на ринку освітніх послуг.

4. Виявлено наступні тенденції в управлінні приватною вищою освітою України:

– модифікація управління приватною вищою освітою через диверсифікацію інституціональних структур (розвиток перспективних типів прибуткових приватних закладів вищої освіти: підприємницького, корпоративного, франчайзингового університетів; запровадження в освітній процес короткострокових професійних програм, орієнтованих на ринок праці; розширення зв'язків з підприємствами та громадськими організаціями через створення освітніх корпорацій та консорціумів; впровадження в освітній процес сучасних інформаційних технологій для залучення більшої кількості студентів через технологію дистанційного навчання (віртуальний університет);

– трансформація моделі фінансування приватної вищої освіти на основі приватно-державного партнерства (розширення можливості для приватних закладів вищої освіти приймати участь у розподілі державного замовлення за умови зміни статусу закладу на «приватну установу»; пошук економічного обґрунтування механізму формування вартості навчання; диверсифікації освітніх послуг через можливості мобільних підходів до формування організаційної структури, ціноутворення, мотивації праці адміністративному та науково-

педагогічному складу; використання стратегій зовнішнього зростання (отримання рис транснаціонального університету), диференціації освітніх послуг (масовий університет), горизонтальної інтеграції (формування асоціацій, корпорацій, консорціумів) у стратегічному плануванні приватних закладів вищої освіти);

– актуалізація управління якістю через розвиток внутрішніх інституційних структур забезпечення якості вищої освіти у приватних закладах вищої освіти (розробка та запровадження системи внутрішнього забезпечення якості освіти відповідно до вимог Стандартів і рекомендацій щодо забезпечення якості в Європейському просторі вищої освіти; отримання міжнародної акредитації для підвищення рейтингу закладу вищої освіти та розширення можливостей для транскордонної освіти; розширення можливості для представників приватних закладів вищої освіти приймати участь у процедурах зовнішнього забезпечення якості через членство у Незалежному агентстві забезпечення якості вищої освіти; запровадження принципів корпоративної відповідальності за надання освітніх послуг; впровадження системи якості на основі вимог ДСТУ ISO 9001:2009 «Система управління якістю. Вимоги»; залучення науково-педагогічних працівників до наукової роботи, зокрема публікацій у рейтингових журналах).

5. Відповідно до встановлених тенденцій в управлінні приватною вищою освітою розроблено практичні рекомендації за напрямками вдосконалення інституціональних структур приватної вищої освіти, урізноманітнення джерел фінансування та створення інституційних структур забезпечення якості вищої освіти, що спрямовані на:

1) удосконалення нормативно-правової бази:

– внесення змін до Податкового Кодексу, Господарського Кодексу України та підзаконних актів до них щодо визначення статусу прибутковості та неприбутковості приватного закладу вищої освіти;

– затвердження Кабінетом Міністрів України чітких критеріїв щодо віднесення закладів вищої освіти до відповідних типів (університетів, академій, інститутів та коледжів) із встановленням вимоги щодо подальшої зміни найменування закладів вищої освіти;

2) організаційно-методичне забезпечення:

– проведення аналітичних досліджень з метою розроблення та запровадження оптимальних моделей інтеграції приватних закладів вищої освіти;

– запровадження системи внутрішнього забезпечення якості освітньої діяльності та вищої освіти через оцінку цієї системи у Незалежному агентстві забезпечення якості вищої освіти та/або акредитованими ним незалежними установами оцінювання та забезпечення якості вищої освіти на предмет її відповідності встановленим державним вимогам;

3) запровадження у практику діяльності приватної вищої школи:

– механізмів державно-приватного фінансування системи вищої освіти на основі попиту через використання інструментів: стипендії та гранти, ваучери, контракти трудового капіталу, що дозволить приватним закладам вищої освіти боротися за фінансові ресурси;

– проведення методичних семінарів, відкритого обговорення проектів системи внутрішнього забезпечення якості вищої освіти на засіданнях вчених рад, Наглядової ради, ректорату, деканату, кафедр, органів громадського та студентського самоврядування приватних закладів вищої освіти з залученням представників роботодавців та бізнесу;

– регулярне оприлюднення результатів ліцензування освітньої діяльності, акредитації освітніх програм, оцінювання системи внутрішнього забезпечення якості освітньої діяльності та якості вищої освіти у Національному агентстві з забезпечення якості у вищій освіті та незалежними агентствами на веб-сайтах приватних закладів вищої освіти;

– структурованих докторських програм з врахуванням найкращих міжнародних практик, спільних дослідницьких програм і проектів приватних закладів вищої освіти з державними університетами, науковими установами Національних академій наук для формування власної наукової школи та підготовки науково-педагогічних кадрів в рамках приватної освіти.

Пропоноване дослідження не розв'язує всіх питань даної проблеми. З урахуванням її складності й багатогранності перспективними напрямками її подальшого дослідження мають стати: використання приватних закладів вищої освіти як експериментальної бази перевірки інноваційних пошуків у системі вищої освіти; аспекти фінансової політики держави щодо приватних закладів вищої освіти; прогнозування розвитку системи приватної вищої освіти.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Наукові праці, в яких опубліковані основні наукові результати дисертації:

1. Прохор І. Еволюція і особливості системи приватної вищої освіти: до проблеми становлення і розвитку приватної вищої школи України кінця ХХ століття / І. Прохор // Теоретичний і науково-методичний часопис «Вища освіта України». Тематичний вип. «Європейська інтеграція вищої освіти України в контексті Болонського процесу». – К. : ДП «НВЦ «Пріоритети», 2012. – № 3 (дод. 2), т. 2. – С. 27–31.

2. Прохор І. Приватний сектор вищої освіти: особливості розвитку в сучасних умовах / І. Прохор // Теоретичний і науково-методичний часопис «Вища освіта України». Тематичний вип. «Педагогіка вищої школи: методологія, теорія, технології». – К., 2012. – № 3 (46), т. 2. – С. 318–327.

3. Прохор І. (Глущенко І.) Соціально-економічні, суспільно-політичні та організаційно-педагогічні передумови становлення приватної вищої школи України кінця ХІХ ст. / І. Прохор // Проблеми освіти : наук. зб./ Інститут інноваційних технологій і змісту освіти МОН України. – К., 2010. – Вип. 63, ч. 2. – С. 38–48.

4. Прохор І. Теоретико-методологічні основи дослідження тенденцій розвитку приватної вищої школи України / І. Прохор // Теоретичний та науково-методичний часопис «Вища освіта України». Тематичний вип. «Педагогіка вищої школи: методологія, теорія, технології». – К., 2014. – № 3 (54), т. 2. – С. 432–437.

5. Прохор І. Термінологічне поле приватної вищої школи в контексті інтеграції України до європейського простору / І. Прохор // Теоретичний та науково-методичний часопис «Вища освіта України». Тематичний вип. «Європейська інтеграція вищої освіти України в контексті Болонського процесу». – К. : ДП «НВЦ «Пріоритети», 2014. – № 3 (дод. 1). – С. 65–69.

6. Прохор І. Формування управлінської команди як інструмент розвитку лідерського потенціалу приватного закладу вищої освіти / І. Прохор // Теоретичний і науково-методичний часопис «Вища освіта України». – К. : ДП «НВЦ «Пріоритети», 2015. – № 2 (дод. 1). – С. 149–154.

7. Prokhor I. The growth and decline of private higher education in Ukraine: implications for equity and quality / I. Prokhor // International Journal of Economics and Society. – ICES Foundation, Memphis, USA. – April 2015. – Issue 1. – P. 143–148.

Опубліковані праці апробаційного характеру:

8. Прохор І. П. Ліцензування та акредитація як форми державного регулювання якості освіти у приватній вищій школі України кінця ХХ – початку ХХІ ст. / І. П. Прохор // Студентський науковий вісник ПрАТ «ВНЗ «Київська гуманітарна академія». – К. : Київська гуманітарна академія, 2014. – № 4. – С. 9–14.

9. Prokhor I. P. Government regulation of the private sector in higher education of Ukraine / I.P. Prokhor // Perspektywy rozwoju badan naukowych w 21 wieku: Materiały Miedzynarodowej Naukowi-Praktycznej Konferencji, (27.02.2013 – 28.02.2013). – Szczecin : Wydawca Sp. z o.o. «Diamond trading tour», 2013. – Czesc 3/1. – P. 22–26.

10. Prokhor I. P. Private higher education institutions in education space in Ukraine / I. P. Prokhor // Perspektywy rozwoju nauki we współczesnym świecie: Materiały Miedzynarodowej Naukowi-Praktycznej Konferencji, (29.03.2012 – 31.03.2012). – Krakow : Wydawca Sp. z o.o. «Diamond trading tour», 2012. – P. 44–48.

Опубліковані праці, які додатково відображають наукові результати дисертації:

11. Прохор І. Європейський реєстр забезпечення якості вищої освіти та аналіз підходів до визначення ключових понять щодо забезпеченням якості вищої освіти / І. Прохор // Розвиток системи забезпечення якості вищої освіти в Україні: інформаційно-аналітичний огляд / уклад.: Добко Т., Золотарьова І., Калашнікова С., Ковтунець В., Курбатов С., Линьова І., Луговий В., Прохор І., Рашкевич Ю., Сікорська І., Таланова Ж., Фініков Т., Шаров С. ; за заг. ред.: С. Калашнікової, В. Лугового. – К. : ДП «НВЦ «Пріоритети», 2015. – С. 10–17.

12. Прохор І. Механізми вдосконалення якості вищої освіти: досвід Сполученого Королівства / С. Калашнікова, С. Курбатов, І. Прохор // Розвиток системи забезпечення якості вищої освіти в Україні: інформаційно-аналітичний огляд / уклад.: Добко Т., Золотарьова І., Калашнікова С., Ковтунець В., Курбатов С., Линьова І., Луговий В., Прохор І., Рашкевич Ю., Сікорська І., Таланова Ж., Фініков Т., Шаров С. ; за заг. ред.: С. Калашнікової, В. Лугового. – К. : ДП «НВЦ

«Пріоритети», 2015. – С. 19–23. *Особистий внесок полягає в описі діяльності Агенції із забезпечення якості вищої освіти (The Quality Assurance Agency for Higher Education, QAA), аналізі Британського кодексу якості вищої освіти (The UK Quality Code for Higher Education (Quality Code), аналітичному огляді процесу запровадження зовнішньої оцінки якості через процедуру інституційного аудиту та особливостей його проведення у приватних незалежних закладах вищої освіти Сполученого Королівства (особистий внесок – 0,597 друк. арк.).*

13. Прохор І. П. (Глушенко І. П.) Приватна вища педагогічна школа в Україні (друга половина XIX – початок XX ст.) / І. П. Прохор // Історико-педагогічні студії: Науковий часопис / гол. ред. Н. М. Дем'яненко. – К. : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2011. – Вип. 5. – С. 77–82.

АНОТАЦІЇ

Прохор І. П. Тенденції в управлінні приватною вищою освітою України в умовах європейської інтеграції. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук зі спеціальності 13.00.06 – теорія і методика управління освітою. – Державний вищий навчальний заклад «Університет менеджменту освіти» НАПН України. – Київ, 2015.

У дисертації виявлено та теоретично обґрунтовано тенденції управління приватною вищою освітою України та розроблено рекомендації щодо його удосконалення в умовах європейської інтеграції.

Обґрунтовано теоретичні основи управління приватною вищою освітою у складі ключових понять та принципів управління; визначено особливості управління приватною вищою освітою України відповідно до чотирьох етапів її розвитку кінця XX – початку XXI ст., роль і місце закладів вищої освіти приватної форми власності у системі вищої освіти України; ідентифіковано тенденції розвитку приватної вищої освіти України та їх відповідність європейському виміру; визначено перспективи використання в управлінській діяльності приватних закладів вищої освіти інструментів стратегічного планування, зокрема стратегій диференціації та інтеграції.

Ключові слова: управління приватною вищою освітою, тенденції в управлінні приватною вищою освітою, приватний заклад вищої освіти, приватна вища освіта, європейська інтеграція, диверсифікація інституціональних форм та джерел фінансування, забезпечення якості вищої освіти, стратегії інституційного розвитку.

Прохор И. П. Тенденции в управлении частным высшим образованием Украины в условиях европейской интеграции. – Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата педагогических наук по специальности 13.00.06 – теория и методика управления образованием. – Государственное высшее учебное заведение «Университет менеджмента образования» НАПН Украины. – Киев, 2015.

В диссертации целостно раскрыты и теоретически обоснованы тенденции в управлении частным высшим образованием Украины и разработаны рекомендации по его совершенствованию в условиях европейской интеграции.

Обоснованы теоретические основы управления частным высшим образованием в составе ключевых понятий и принципов управления частным высшим образованием; определены особенности управления частным высшим образованием Украины согласно четырёх этапов его развития конца XX – начала XXI века; выявлены тенденции развития частного высшего образования Украины и их соответствие европейскому контексту; обозначены перспективы использования в управленческой деятельности частных высших учебных заведений инструментов стратегического планирования, а именно стратегий дифференциации и интеграции.

Ключевые слова: управление частным высшим образованием, тенденции в управление частным высшим образованием, частное высшее учебное заведение, частное высшее образование, европейская интеграция, диверсификация институциональных форм и источников финансирования, обеспечение качества высшего образования, стратегии институционального развития.

Prokhor I. Tendencies in the management of private higher education in Ukraine in terms of European integration. – Manuscript.

Dissertation for the degree of candidate of pedagogical sciences in specialty 13.00.06 – the theory and methods of management of education. – State Higher Education Institution «University of Management of Education» of NAES of Ukraine. – Kyiv, 2015.

Tendencies in the management of private higher education in Ukraine and recommendations for improving the management of private higher education in Ukraine in terms of European integration have been comprehensively revealed in the dissertation.

Management of private higher education has been defined as a task-specific activity of agents of management (state, public authorities, founders and leaders of private higher education institutions) with the aim to support the development of higher education institutions. Such partnership in private higher education is formed by means of transfer from subject-object to subject-subject management models that result in joint management.

The theoretical basis for the management of private higher education has been determined. It comprises key terms and principles of the management of private higher education. The system of principles of the management of private higher education include the principles of adaptability, diversification, proportionateness and balance, transparency.

The main peculiarities of the development and management of private higher education in Ukraine at the end of the XX century – the beginning of the XXI century in terms of four periods have been distinguished:

– from 1991 to 1995: lack of control and the mass emergence of private higher education institution; introduction of state regulation of the private higher education functioning; implementation of innovative forms of educational process;

- from 1995 to 2002: strengthening of the private higher education through the improvement of the legal regulation of educational activities aimed at order economic and legal relations of its activities; improving the quality of educational services in response to increased pressure of state through regular inspections procedures and complicated conditions of licensure and accreditation;
- from 2002 to 2014: initiation of the regulatory framework for the network of private higher education; normalization of relations between private and public higher education, collaboration with public higher education institutions;
- from 2014: decentralization in the management of education; introduction of internal and external quality assurance systems; broadening of academic and institutional autonomy of private higher education institutions, implementation of new forms of associations among educational institutions in order to enhance competitiveness in the educational market.

The main tendencies of the management of private higher education in Ukraine in terms of European integration have been defined:

- modification of management through diversification of institutional structures of private higher education (the development of perspective types of for-profit private higher education institutions (entrepreneur, corporate, franchise universities), the introduction in the educational process of short-term vocational programs targeted to the labour market; expanding relationships with business and public organizations by creating educational corporations and consortia);
- transformation of funding model in private higher education in the direction of public-private partnership (expanding opportunities for private higher education institutions to participate in the distribution of the state contract in terms of changing the status of the private higher education institutions in the form of private businesses or joint stock companies to a private institution; development of the economic assessment mechanism to form tuition fee; diversification of educational services through the mobile approaches to form organizational structures, fees, motivation of administrative, scientific and teaching staff);
- updating the quality management through development of institutional structures to provide quality assurance of higher education at private higher education institutions (development and implementation of internal quality assurance system, receiving international accreditation to improve the rating of private higher education institutions and expanding opportunities for cross-border education, implementation of corporate responsibility for the provision of educational services, the introduction of quality systems based on the requirements of ISO 9001:2009 «Quality Management Systems. Requirements»).

Key words: private higher education, private higher education institution, management of private higher education, tendencies in the management of private higher education, European integration, diversification of institutional forms and funding sources, quality assurance in higher education, strategies of the institutional development.

Підписано до друку 26.10.2015 р. Формат 60x90/16.
Ум. друк. арк. 0,9. Обл.-вид. арк. 0,9.
Тираж 100. Зам. 88.

«Видавництво “Науковий світ”»®
Свідоцтво ДК № 249 від 16.11.2000 р.
м. Київ, вул. Казимира Малевича (Боженка), 23, оф. 414.
200-87-15, 050-525-88-77
E-mail: nsvit23@ukr.net
Сайт: nsvit.cc.ua